

JAARVERSLAG KSGV 2022

1. Samenstelling bestuur

De samenstelling van het KSGV-bestuur was in het verslagjaar 2022 als volgt:

1. prof. dr. A.W. (Arjan) Braam (voorzitter), psychiater en opleider bij instelling Altrecht geestelijke gezondheidszorg in Utrecht, bijzonder hoogleraar 'Levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid, met bijzondere aandacht voor de psychiatrie' aan de Universiteit voor Humanistiek te Utrecht (2012, 31 december 2025);
2. prof. dr. M.H.F. (Marinus) van Uden (vicevoorzitter, portefeuillehouder bijzondere leerstoelen), klinisch psycholoog en psychotherapeut, emeritus bijzonder hoogleraar 'Levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid, met bijzondere aandacht voor de psychologische aspecten' tot oktober 2019, en emeritus gewoon hoogleraar religiepsychologie aan Tilburg University tot oktober 2019; (1989, 31 december 2025);
3. dr. C.G. (Lia) Vergouwen (secretaris-penningmeester), godsdienst- en pastoraalpsycholoog, stafid van het Karmelitaans Centrum voor Spiritualiteit te Haarlem (2004, 31 december 2026);
4. prof. dr. H. (Herman) Westerink, godsdienstpsycholoog, universitair hoofddocent godsdienstfilosofie (Center for Contemporary European Philosophy) aan de Radboud Universiteit Nijmegen en wetenschappelijk directeur Titus Brandsma Instituut Nijmegen; bijzonder hoogleraar 'Levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid, met bijzondere aandacht voor de godsdienstwijsgerige en psychoanalytische aspecten' vanwege het KSGV aan de Radboud Universiteit Nijmegen (2015, 31 december 2026);
5. prof. dr. T.H. (Hetty) Zock, theoloog en godsdienstpsycholoog, bijzonder hoogleraar 'Levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid, met bijzondere aandacht voor de geestelijke verzorging' aan de Rijksuniversiteit Groningen (2005, tot 1 juni 2023);
6. prof. dr. C.N. (Kees) de Groot, godsdienstsocioloog en theoloog, universitair docent praktische theologie en bijzonder hoogleraar 'Levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid, met bijzondere aandacht voor de maatschappelijke aspecten' vanwege het KSGV aan Tilburg University (8 november 2019, 31 december 2025);
7. prof. dr. P.J. (Piet) Verhagen, psychiater, bijzonder gasthoogleraar 'Levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid, met bijzondere aandacht voor psychiatrie en spiritualiteit' vanwege het KSGV aan KU Leuven in Vlaanderen (per 19 november 2021, 31 december 2027);

2. Samenstelling van de redactiecommissie

De samenstelling van de redactiecommissie was in het verslagjaar als volgt:

1. prof. dr. J.Z.T. (Joseph) Pieper (2014; voorzitter);
2. prof. dr. M.H.F. (Marinus) van Uden (sedert 1988, tot 31 december 2022);
3. drs. A.G.A. (Ad) van Heeswijk (1992);
4. mw. dr. C.G. (Lia) Vergouwen (2001, tot 31 december 2022);
5. prof. dr. H. (Herman) Westerink (2015);
6. drs. G.M.C. (Geert) Eijsbouts (vanaf 1 juli 2018, redactiesecretaris vanaf 10 juli 2018);
7. prof. dr. C.N. (Kees) de Groot (2021);
8. mw. dr. M.M.E. (Miranda) Vroon – van Vugt (2022).

3. Secretariaat

Drs. G.M.C. (Geert) Eijsbouts is vanaf 1 juli 2018 studiesecretaris KSGV. Dhr. Eijsbouts is parttime (30%) in dienst als studiesecretaris, diaken bij het Bisdom 's-Hertogenbosch en parttime werkzaam bij een administratiekantoor.

4. Financiële administratie

De salarisadministratie is vanaf 2017 ondergebracht bij administratiekantoor Oculus Bilan in Tilburg; ook de samenstelling van de jaarrekening wordt door dezelfde organisatie verricht. De dagelijkse financiële administratie werd door de studiesecretaris in overleg met de penningmeester verzorgd.

5. Aantal leden

Op 31 december 2022 stonden 695 leden ingeschreven. Dit betekende een daling van 48 leden in 2022, tegen minus 47 in 2021, tegen minus 35 in 2020, 56 in 2019, idem 105 in 2018. Er werden 9 nieuwe leden bijgeschreven, tegen 12 in 2021, tegen 17 in 2020, 16 in 2019, idem 23 in 2018. Een aantal 57 van werd in 2022 uitgeschreven, waaronder 16 vanwege overlijden.

6. Bestuursvergaderingen

Het bestuur vergaderde in 2022 driemaal, zij het vanwege corona een keer digitaal via Zoom (en een keer 'hybride'; fysiek en digitaal). Ook dit jaar stond de voorbereiding van de studiebijeenkomsten in Nederland en Vlaanderen centraal. Het bestuur boog zich verder nog over de volgende onderwerpen:

- inspelen op de situatie rond het coronavirus bij fysieke bijeenkomsten en samenkomsten;
- continuering van de bijzondere leerstoelen;
- bestendiging van contacten met verwante organisaties in Nederland en Vlaanderen, in het bijzonder via Federatie Zingeving & Geestelijke Gezondheid (FZGG);
- ontmoeting met een externe stichting voor eventuele samenwerking bij een nieuw in te stellen leerstoel;
- monitoring van de KSGV-reekspublicaties;
- voorbereiding van de algemene ledenvergadering.

7. Bijzondere leerstoelen vanwege het KSGV

7.1 Tilburg University

De bijzondere leerstoel **'Levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid, met bijzondere aandacht voor de psychologische aspecten'** werd sinds 1 oktober 1994 in een omvang van 0.2 fte bezet door dr. Marinus H.F. van Uden. De bijzondere leerstoel was tot 31 december 2013 ondergebracht bij de Faculteit Geesteswetenschappen, Departement Cultuurwetenschappen van Tilburg University, en sedert 1 januari 2014 gevestigd binnen Tilburg School of Catholic Theology (TST). Vanaf 1 september 2009 vervulde de leerstoelhouder naast de bijzondere KSGV-leerstoel de gewone leerstoel religiepsychologie aan Tilburg University. Op 27 september 2019 vond in Tilburg een bijzonder studiesymposium plaats getiteld 'Magical Mystery Tour' bij gelegenheid van het emeritaat van prof. dr. Marinus H.F. van Uden, met aansluitend zijn afscheidsrede in de aula van de universiteit. Nochtans werkt hij daarnaast nog als vrijgevestigd klinisch psycholoog-psychotherapeut te Heerlen en zal hij zijn activiteiten voor het KSGV, in het bijzonder binnen het KSGV-bestuur als portefeuillehouder 'leerstoelen' en in de redactiecommissie, blijven continueren. De Commissie van Toezicht rond de bijzondere leerstoel bestond uit de leden: prof. dr. Jos Corveleyn (KU Leuven), dr. Frans Derks (voorzitter, KSGV), mw. prof. dr. Hans Alma (KSGV), prof. dr. Staf Hellemans (TST) en prof. dr. Marcel Sarot (TST). Het meest recente jaarverslag van de bijzonder hoogleraar werd door de Commissie van Toezicht goedgekeurd en is gepubliceerd op de website van het KSGV.

De bijzondere leerstoel ***‘Levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid, met bijzondere aandacht voor de maatschappelijke aspecten’*** was per september 2015 vanwege het KSGV eveneens bij Tilburg University gerealiseerd. De leeropdracht daarbij luidde “Levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid, met bijzondere aandacht voor de maatschappelijke aspecten” en betrof de wetenschappelijke doordenking van het belang van zingevingsvraagstukken, zoals die zich in de huidige maatschappij en cultuur voordoen. De stoel was ondergebracht bij het departement Praktische Theologie en Religiewetenschappen van TST van Tilburg University. Per 1 september 2015 werd de leerstoel in een omvang van 0.2 fte bezet door dr. Joseph Z.T. Pieper, cultuur- en godsdienstpsycholoog en universitair docent godsdienstpsychologie Tilburg University. De bijzondere leerstoel stond onder toezicht van een curatorium met als leden: prof. dr. Marinus van Uden (voorzitter, KSGV); prof. dr. Marcel Sarot (TST); prof. dr. Staf Hellemans (TST); mevr. dr. Lia Vergouwen (KSGV). Op 27 september 2019 vond (zoals eerder vermeld) in Tilburg een bijzonder studiesymposium plaats getiteld ‘Magical Mystery Tour’ bij gelegenheid van het emeritaat van prof. dr. Joseph Z.T. Pieper, met aansluitend zijn afscheidsrede in de aula van de instelling. Het meest recente jaarverslag is gepubliceerd op de website van het KSGV. Prof. dr. Joseph Z.T. Pieper continueert zijn activiteiten voor het KSGV als voorzitter van de redactiecommissie.

De hiervoor genoemde bijzondere leerstoel ***‘Levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid, met bijzondere aandacht voor de maatschappelijke aspecten’*** is vanwege het KSGV bij Tilburg University opnieuw gerealiseerd binnen TST, met als nieuwe leerstoelhouder prof. dr. C.N. de Groot. De leeropdracht luidt wederom: “Levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid, met bijzondere aandacht voor de maatschappelijke aspecten” en betreft de wetenschappelijke doordenking van het belang van zingevingsvraagstukken, zoals die zich in de huidige maatschappij en cultuur voordoen. De leerstoel is opnieuw ondergebracht bij het departement Praktische Theologie en Religiewetenschappen van TST. Per 1 september 2019 is de leerstoel in een omvang van 0.2 fte bezet door dr. C.N. de Groot, godsdienstsocioloog en theoloog en universitair docent praktische theologie aan Tilburg University. Op vrijdag 8 januari 2021 vond zijn inaugurele rede plaats. De bijzondere leerstoel staat onder toezicht van een Commissie van Toezicht met als leden: prof. dr. Marinus van Uden, (voorzitter, KSGV); prof. dr. Marcel Sarot (TST); prof. dr. Staf Hellemans (TST); dr. Lia Vergouwen (KSGV). Het meest recente jaarverslag is gepubliceerd op de website van het KSGV.

7.2 Rijksuniversiteit Groningen

De bijzondere leerstoel ***‘Levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid, met bijzondere aandacht voor het domein van de geestelijke verzorging’*** is ingesteld door het KSGV en wordt ondersteund door de *VVP – beweging voor eigentijds geloven*. Per 1 november 2005 is de leerstoel in een omvang van 0.2 fte bezet door mw. dr. T.H. (Hetty) Zock. De leerstoel is ondergebracht bij de vakgroep Vergelijkend Onderzoek van Religie van de Faculteit Godgeleerdheid en Godsdienstwetenschap van de Rijksuniversiteit Groningen. Het curatorium van de bijzondere leerstoel bestaat uit de volgende leden: prof. dr. M. Popovic (Rijksuniversiteit Groningen), prof. mr. dr. A.R. Mackor (Rijksuniversiteit Groningen) en prof. dr. M.H.F. van Uden (voorzitter curatorium, KSGV). De ‘Stichting Geestelijke Verzorging en Geestelijke Gezondheid’ (SGV&GG) is belast met het verwerven en beheren van geldmiddelen ten behoeve van de leerstoel. Het bestuur van de SGV&GG wordt gevormd door mw. dr. N.M. Hijweege - Smeets (voorzitter), dhr. W.C.M. Jumelet AC (penningmeester, VVP) en drs. G.M.C. Eijsbouts (secretaris, KSGV). Het meest recente jaarverslag is gepubliceerd op de website van het KSGV. Per juni 2023 zal prof. T.H. Zock met emeritaat gaan; ingezet wordt op continuering van een leerstoel bij de Rijksuniversiteit.

7.3 *Universiteit voor Humanistiek*

De bijzondere leerstoel **'Levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid, met bijzondere aandacht voor de psychiatrie'** is vanwege het KSGV in samenwerking met Altrecht GGZ bij de Universiteit voor Humanistiek (UvH) in Utrecht gerealiseerd. Altrecht GGZ, de Universiteit voor Humanistiek en het KSGV beogen met deze leerstoel de wetenschappelijke kennis op het gebied van levensbeschouwing en psychiatrie verder te ontwikkelen en daarmee bij te dragen aan een humane kwaliteitszorg. Met ingang van 1 oktober 2012 is de leerstoel in een omvang van 0.2 fte bezet door dr. A.W. (Arjan) Braam, psychiater bij de crisisdienst Utrecht en opleider psychiatrie bij Altrecht GGZ. De bijzondere leerstoel staat onder toezicht van een curatorium met als leden: prof. dr. Gaby Jacobs, hoogleraar Humanistische geestelijke verzorging (UvH); prof. dr. Carlo Leget, hoogleraar Zorgethiek en begeleidingswetenschappen en bijzonder hoogleraar Palliatieve zorg (UvH); en prof. dr. Marinus van Uden (voorzitter, KSGV). Per 1 oktober 2022 is prof. A.W. Braam herbenoemd tot bijzonder hoogleraar aan de Universiteit voor Humanistiek. Het meest recente jaarverslag is gepubliceerd op de website van het KSGV.

7.4 *Katholieke Universiteit Leuven (Vlaanderen)*

De bijzondere gastleerstoel **'Levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid, met bijzondere aandacht voor spiritualiteit, mystiek en psychoanalyse'** was vanwege het KSGV bij de Katholieke Universiteit Leuven in Vlaanderen gerealiseerd. De leerstoel was ondergebracht bij de onderzoekseenheid Pastoraaltheologie en Empirische Theologie van de Faculteit Theologie en Religiewetenschappen van KU Leuven. Per 1 oktober 2016 tot 1 september 2021 is de leerstoel in een omvang van 0.2 fte bezet geweest door dr. Herman Westerink, godsdienstpsycholoog, universitair docent godsdienstfilosofie, Center for Contemporary European Philosophy en projectleider "Maatschappelijke spiritualiteit" aan het Titus Brandsma Instituut, Radboud Universiteit Nijmegen.

Met ingang van 1 september 2021 is dr. Piet Verhagen vanwege het KSGV benoemd tot bijzonder gasthoogleraar aan dezelfde faculteit van KU Leuven. Het vakgebied van de hoogleraar omvat **'Levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid, met bijzondere aandacht voor psychiatrie en spiritualiteit'**. Het doel van deze leerstoel is klinische kunde en wetenschappelijke kennis op het gebied van levensbeschouwing, spiritualiteit en psychiatrie verder te ontwikkelen en uit te dragen. De Commissie van Toezicht kent de volgende leden: prof. dr. Marinus van Uden (voorzitter, KSGV); prof. dr. Herman Westerink (RU, KSGV); prof. dr. Johan De Tavernier, decaan van de Faculteit Theologie en Religiewetenschappen (KU Leuven); prof. dr. Anna Vandenhoeck, voorzitter van het Academisch Centrum voor Praktische Theologie (KU Leuven); prof. dr. Hans Geybels (KU Leuven). Het meest recente jaarverslag is gepubliceerd op de website van het KSGV.

7.5 *Radboud Universiteit Nijmegen*

Met ingang van 1 juni 2022 is dr. Herman Westerink vanwege het KSGV benoemd tot bijzonder hoogleraar aan de Faculteit der Filosofie, Theologie en Religiewetenschappen van de Radboud Universiteit Nijmegen. De leeropdracht van de hoogleraar luidt **'Levensbeschouwing en Geestelijke Volksgezondheid, met bijzondere aandacht voor de godsdienstwijsgerige en psychoanalytische aspecten'**. Dit betreft de wetenschappelijke doordenking van de cultuurhistorische plaats van de psychoanalyse en haar betekenis voor de theorievorming over religie in relatie tot wijsgerig antropologische en godsdienstwijsgerige vraagstukken. De Commissie van Toezicht kent de volgende leden: prof. dr. Marinus van Uden (voorzitter, KSGV); prof. dr. Gert-Jan van der Heiden (Radboud Universiteit); mw. prof. dr. Hans Alma (VU Amsterdam); prof. dr. Marc De Kesel (Radboud Universiteit). Het meest recente jaarverslag is gepubliceerd op de website van het KSGV.

8. Studiebijeenkomsten 2022

Utrecht – De jaarlijkse bijeenkomst van het KSGV vond vanwege het coronavirus ‘hybride’, zowel fysiek als digitaal, plaats op vrijdagmiddag 28 oktober 2022 in Geertekerk te Utrecht; als dagvoorzitter trad aan prof. Arjan Braam. Het thema van de studiebijeenkomst luidde: ‘Een ziekmakende maatschappij... hoe hierin veerkracht ontwikkelen?’. De voorbereidingscommissie heeft zich gebogen over het gegeven dat bij maatschappelijke crises als rond de coronapandemie of de aardbevingsproblematiek in Groningen maatregelen vooral op het voorkomen van lichamelijke schade gericht zijn terwijl de mentale schade (ook nog eens versterkt door de maatregelen) vaak onderbelicht blijven. Praktijkbeoefenaars en onderzoekers gingen hierop in en deelden ervaringen ten aanzien van het ontwikkelen van veerkracht en beleid. Als sprekers traden aan drs. Marjo ten Bergen (geestelijk verzorger), drs. Elnathan Prinsen (psychiater), dr. Anneke Sools (Universiteit Twente) en prof. dr. Arjan Braam (UvH, dagvoorzitter). De studiebijeenkomst in Utrecht trok ongeveer veertig deelnemers (digitaal en fysiek tezamen) en werd geaccrediteerd door de volgende beroepsverenigingen:

- de Stichting Kwaliteitsregister Geestelijk Verzorgers (SKGV);
- de Federatie van Gezondheidszorgpsychologen en Psychotherapeuten (FGzPt).

In *Antwerpen* vond uiteindelijk geen tweede studiebijeenkomst plaats rond hetzelfde thema (onder meer vanwege de impact van corona op aantallen deelnemers), wel verzorgde prof. Hetty Zock op dinsdagavond 6 december 2022 een lezing aangaande ‘Harry Potter en de zingeving’ aan de Universiteit van Antwerpen via onze netwerkpartner Universitair Centrum Sint-Ignatius Antwerpen (USCIA); opkomst zo’n veertig deelnemers, vooral studenten.

9. Externe contacten en advisering

Met de VVP (Vereniging van Vrijzinnige Protestanten in Nederland) wordt contact onderhouden rond de bijzondere leerstoel in Groningen. Het KSGV heeft met een aantal verwante organisaties op het terrein van religie en geestelijke gezondheid verdergaand overleg gevoerd in federatieverband: sinds 2015 onderhoudt het KSGV contacten met deze organisaties in de Federatie FZGG. De federatie geeft via een eigen website informatie over het KSGV en andere deelnemende organisaties verdere bekendheid. Vanuit de federatie heeft van 3-5 juni 2022 een internationaal congres op VU Amsterdam plaatsgevonden samen met het Research Institute for Spirituality and Health (RISH, Zwitserland) onder de titel ‘Mental Health’. Vanuit het KSGV waren prof. Arjan Braam en prof. Piet Verhagen bij de organisatie betrokken, de studiesecretaris was eveneens aanwezig met een eigen stand voor onder meer boekenverkoop.

10. Redactiecommissie

Het leeuwendeel van het werk van de redactiecommissie werd per e-mail afgehandeld. Daarnaast kwam de redactiecommissie in 2022 driemaal (digitaal/hybride) in vergadering bijeen, voorafgaand aan een KSGV-bestuursvergadering. Zij redigeerde en produceerde een reguliere KSGV-publicatie, te weten de reeksuitgave *Van alle markten thuis?* alsmede ook een speciale ‘flappenuitgave’ van de oratie van prof. Piet Verhagen, te weten *De ziel is in de lucht – liefde is haar gewicht*. Tenslotte werd er binnen de reeks ‘International Series in Mental Health and Religion’, uitgegeven bij Shaker Verlag, nog een derde uitgave dit jaar gerealiseerd, te weten een verzameling van uitgesproken inaugurele redes van de KSGV-hoogleraren door de jaren heen in het Engels onder de titel ‘*The long and winding road*’ (onder redactie van prof. dr. Marinus van Uden en prof. dr. Piet Verhagen, met vertaalwerkzaamheden van redactielid drs. Ad van Heeswijk). Hoewel nieuwe KSGV-publicaties naar diverse wetenschappelijke tijdschriftredacties ter bespreking worden toegezonden, constateerde de redactiecommissie (opnieuw) dat maar weinig recensies uiteindelijk ook verschenen. De commissie heeft de lijst aan redacties verder opgeschoond en aangevuld met adressen voor digitale uitgaven.

11. Verkoop publicaties

In het verslagjaar werden door 133 bestellers in totaal 126 fysieke publicaties en daarnaast ook 95 kopieën van uitverkochte publicaties (in .pdf) afgenomen (en van de 126 fysieke publicaties werden er twee boeken verkocht via de boekhandel), in totaal 221 (2020=236; 2020= 276; 2019= 287; 2018 = 335; 2017 = 283). Aangaande de boekverkoop via de boekhandel: twee exemplaren derhalve voor 2022, 2021=6; 2020= 8; 2019= 13; 2018 = 11 en 2017 = 32. De drie meest gevraagde titels in 2022 waren *Trauma, geweld en religie*, *Tussen de regels* en *Als een heilige tekst (.pdf)*. Via de website worden eveneens de entreebewijzen voor de studiebijeenkomst alsmede contributies besteld en afgerekend. Aan Dedicon, voorheen de Federatie Nederlandse Blindenbibliotheken, werden volgens eerdere afspraak digitale bronbestanden van KSGV-publicaties gezonden ten behoeve van mensen met een leesbeperking.

12. Ledenwerving

Aankondigingen van nieuwe publicaties en studiebijeenkomsten van het KSGV worden standaard per e-mail aan bestaande relaties verzonden. Voor afzonderlijke studiebijeenkomsten of publicaties werden tussen de 2.000 en 3.000 aankondigingen verzonden.

drs. G.M.C.Eijsbouts, studiesecretaris KSGV, 31 december 2023